

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za suzbijanje zlouporabe droga

10000 Zagreb, Sv. Preobraženja 4
Tel.: 01/48 78 122; Fax: 01/48 78 120

INTERNO

Klasa: 900-01/15-13/03

Ur.broj: 50436-02/03-15-29

Zagreb, 26. listopada 2015.

Bilješka sa stručne edukacije iz područja suzbijanja zlouporabe droga
Valbandon, 22.-23. listopada 2015., Odmaralište Ministarstva unutarnjih poslova

Unutar Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe droga (2012.-2017.) i Nacionalnog akcijskog plana suzbijanja zlouporabe droga (2015.-2017.), kao jedno od glavnih prioriteta definirano je jačanje integriranog pristupa u povezivanju kaznene i preventivne politike na području zlouporabe droga, te provedba posebnih programa edukacija i treninga za osoblje represivnog sustava koje između ostalog uključuju i održavanje godišnjih tematskih edukacija iz područja suzbijanja zlouporabe droga. Tako se od 2012. godine u zajedničkoj organizaciji Ureda za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske, Pravosudne akademije, Državnog odvjetništva, Ministarstva pravosuđa i Ministarstva unutarnjih poslova provode regionalne stručne tematske edukacije iz područja suzbijanja zlouporabe droga za suce, odvjetnike, državne odvjetnike, djelatnike Ministarstva unutarnjih poslova, probacijske službenike, sanitarne inspektore, carinske službenike te mrtvozornike. Šesta u nizu regionalnih stručnih tematskih edukacija iz područja suzbijanja zlouporabe droga održana je u razdoblju od 22.-23. listopada 2015. u Valbandonu, a na istoj je sudjelovalo preko 60 stručnjaka s područja Istarske, Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije. Edukaciju su otvorili gđa Verica Orešić Cvitan, savjetnica ravnateljice za kazneno pravo Pravosudne akademije te g. Željko Petković, ravnatelj Ureda za suzbijanje zlouporabe droga.

Tijekom prvog dana edukacije od strane ravnatelja Ureda predstavljen je sustav suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj s naglaskom na koordinativnu ulogu Ureda u provedbi mjera i aktivnosti iz strateških dokumenata koji reguliraju područje suzbijanja zlouporabe droga, analiza stanja suzbijanja zlouporabe droga kao i aktivnosti i prioriteta Ureda. Istaknuta je važnost uvođenja pokazatelja uspješnosti provedbe pojedinih aktivnosti koje predviđa važeći Nacionalni akcijski plan, te su prikazani epidemiološki podaci o osobama liječenim zbog zlouporabe droga u tretmanu, podaci o kriminalitetu droga pri čemu je istaknuto kako svaki ovisnik koji nije u tretman čini u prosjeku oko dva kaznena djela dnevno, dok svaka kuna uložena u prevenciju šteti 10 kuna. U nastavku edukacije predstavljen je hrvatski Sustav ranog upozoravanja u slučaju pojave novih tvari i droga s naglaskom na važnost prepoznavanja opasnosti od novih tvari koje još nisu na Popisu droga, a njihova konzumacija može uzrokovati štetne posljedice za zdravlje. Radi se o tvarima koje se legalno prodaju te kupci (najčešće mladi) stječu dojam da se radi o provjerenim i sigurnim proizvodima, što nije tako. Pod nove droge sukladno prijedlogu Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o novim psihoaktivnim tvarima (NPT) iz 2013. godine¹ podrazumijeva se prirodna ili sintetička tvar koja, kada se konzumira, ima sposobnost stimulacije ili deprimiranja centralnog živčanog sustava, što dovodi do

¹ Uredba o novim psihoaktivnim tvarima - COM(2013)619

halucinacija, promjene motoričkih funkcija, razmišljanja, percepcije, svijesti ili raspoloženja te je namijenjena za ljudsku konzumaciju ili će ju najvjerojatnije konzumirati ljudi iako im nije namijenjena, s ciljem izazivanja jednog ili više ranije spomenutih efekata, a koja nije pod kontrolom UN-ovih konvencija (isključujući alkohol, kofein i duhan, kao i duhanske proizvode). Trenutno se kroz EMCDDA Sustav ranog upozoravanja prati preko 500 novih psihoaktivnih tvari koje su detektirane u zadnjih nekoliko godina, dok je na području Hrvatske u proteklih pet godina identificirano 75 novih droga (od čega njih 19 u 2015. godini). Pored navedenog, predstavljeno je tržište NPT-i, prevalencija uporabe novih droga te zakonska kontrola i opasnosti povezane s uporabom novih droga. Optimalno zakonsko rješenje teško je pronaći budući da se iznova kreiraju novi spojevi psihoaktivnih tvari, nakon što se identificirani spojevi stave na listu ilegalnih tvari. Rješenje predloženo nacrtom izmjena ZSZD-a je privremeno izuzimanje tvari dok se ista ne stavi na listu, a istim nacrtom zakonskih izmjena koje se očekuju u 2016., predviđena je definicija novih psihoaktivnih tvari, kao i dionici sustava ranog upozoravanja u slučaju pojave novih droga i prikupljanje uzoraka radi analize. (*Lidija Vugrinec, voditeljica Odjela Nacionalne informacijske jedinice za droge i poslove međunarodne suradnje*).

U okviru prezentacije *Iskustva u nadzoru „Smart shop-ova“*, koja je radi aktualnosti po drugi puta uvrštena na edukaciju ove vrste (*Spomenka Uremović, dr.med., voditeljica Odjela za zarazne bolesti, Služba državne sanitarne inspekcije, Sektor državne i granične sanitarne inspekcije Ministarstva zdravlja*), predstavljene su koordinirane akcije obilazaka tzv. *Smart shopova* provedene tijekom 2014. i 2015. godine u 19 gradova u RH, od strane sanitarnih inspektora Ministarstva zdravlja, djelatnika Ministarstva unutarnjih poslova, djelatnika Carinske uprave Ministarstva financija te uz podršku Ureda za suzbijanje zlouporabe droge i Centra za forenzička ispitivanja, istraživanja i vještačenja "Ivan Vučetić", a prilikom kojih su pronađene i izuzete tvari koje se mogu deklarirati kao nove droge te su podneseni zahtjevi za pokretanje prekršajnih postupaka zbog stavljanja na tržište POU (proizvoda opće uporabe), za koje postoji osnovana sumnja da predstavlja rizik za zdravlje ljudi.

Doc.dr.sc. Valter Stemberga, dr.med. iz Zavoda za sudsku medicinu i kriminalistiku Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci tijekom svog predavanja osvrnuo se na djelatnosti sudske medicine, načine smrti, povezanost zlouporabe droga i smrtnog ishoda, važnosti provedbe očevida te suradnje i prijenosa informacija s mjesta pronalaska tijela obducentima. Tijekom prezentacije naglašeno je da se radi o timskom radu u okviru kojeg je potrebna zajednička suradnja sustava pravosuđa, policije i sudske medicine. Sudska medicina primjenjuje medicinsku znanost u otkrivanju i razjašnjavanju kaznenih djela i suđenju. Za utvrđivanje smrti provode se očevidi kojima se pojedine činjenice utvrđuju ili razjašnjavaju. Radi se o postupovnoj pravnoj radnji koja ima važnu ulogu za razjašnjenje slučaja i eventualni sudski postupak. Ukupni broj provedenih obdukcija od 2005. do 2014. je kontinuirano oko 300 godišnje, no prema vrstama obdukcija vidi se da su bolničke obdukcije u padu, dok mrtvozorničke obdukcije bilježe rast do 2013. (128), nakon čega se također primjećuje pad (2015:110). Za mrtvozorničke obdukcije nije potrebno provoditi očevid, nisu direktno vezane za Zakon o kaznenom postupku, provode se po zakonu o zdravstvenoj zaštiti, a troškove osigurava županija. Ukazano je na značajan **pad sudske medicinske obdukcije** koje su od 175 u 2010. godini pale na 28 u 2014. godini, dok ih je do listopada 2015. provedeno samo 11. Radi se o obdukcijama koje se provode po nalogu suda, odnosno općinskog ili županijskog državnog odvjetništva. Također je istaknuto da je zajedničko djelovanje istražiteljskog tima i obducenta administrativno ograničeno, te sudski medicinari ne dobivaju povratne informacije o

toksikološkim analizama. Tijekom rasprave istaknut je primjer iz Istarske županije u kojoj se primjećuje pad broja obdukcija iz područja sudstva zbog načina plaćanja, nema sudskih zapisnika te se stoga samoinicijativno čuvaju biološki uzorci 6 mjeseci da bi po eventualnom traženju suda bili dostupni podaci. Mrtvozornička obdukcija ne podrazumijeva toksikološke analize. Naglašena je potreba za promjenama u protokolu postupanja u slučaju nasilne smrti – ubojstvo, samoubojstvu.

Prof. dr.sc. Blaženka Grahovac (Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku, Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci) predstavila je temu Toksikološke analize s posebnim osvrtom na otkrivanje novih droga. U Rijeci je započelo uspostavljanje dva laboratorija od kojih je jedan za identifikacije, dokazivanje očitstva i druge analize, dok bi se na isti način mogli utvrđivati i dodatni zahtjevi. U drugom slučaju radi se o pokretanju toksikološkog laboratorija koji je trebalo obnoviti, jer se ukazala potreba za centrom koji će vršiti ekspertizu i brzo pružiti odgovor. Budući da su nove droge sve aktualnije, potrebno se ekipirati u ovom području. Naglašeno je da se kod suspektih slučajeva izuzima materijal te se uzorci samoinicijativno čuvaju do 6 mjeseci. Tijekom predavanja istaknuta je potreba osiguranja sveobuhvatnog nalaza, pri čemu je na pravi način potrebno prikupiti materijal koji će se poslije analizirati. Poteškoću predstavlja što se neke psihoaktivne tvari brzo izlučuju i ne mogu se kasnije utvrditi. Daljnji tijek prezentacije bio je posvećen načinima provedbe toksikoloških ispitivanja, pri čemu se strana tvar izolira iz specifičnog biološkog materijala, nakon čega se pročišćuje te nastupaju procesi procjene o čemu se radi. Također su obuhvaćene teme koje obuhvaćaju definicije pojmova i metode u toksikologiji. Prikupljanje uzoraka za toksikološke analize različit je kod živih osoba i kod pokojnika. Sudskomedicinsko dokazivanje trovanja temelji se na ispitivanju okolnosti pod kojima je smrt nastupila, kliničkoj slici, sudskomedicinskoj obdukciji i kemijsko-toksikološkim ispitivanjima tjelesnih tekućina, tkiva i organa.

Drugi radni dan bio je posvećen zakonskoj regulativi i kazneno-represivnom aspektu suzbijanja zlouporabe droga, te je započeo temom iz područja probacije. *Gđa. Jana Špero, načelnica Sektora za probaciju, Uprave za kazneno pravo i probaciju Ministarstva pravosuđa* predstavila je rad ureda za probaciju. Od 881 osoba uključenih u probaciju a koji su počinili kaznena djela povezana sa zlouporabom droga, kod 337 izrečena je obveza ili mjera liječenja od ovisnosti. Od svih ovisnika uključenih u probaciju, 42% čine heroinski ovisnici. Probacijska služba u užem smislu ne provodi psihosocijalni tretman, ali surađuje s brojnim zdravstvenim službama i organizacijama civilnog društva koje provode isti. Zbog velikog udjela ovisnika u probacijskom sustavu u svakom uredu imenovani su koordinatori za ovisnosti, a ovisnici koji su upućeni na rad za opće dobro teško pristaju na upućivanje u program tretmana. Također je istaknuta provedba pilot-istraživanja vezanog uz pojavnost novih droga, a koji se provodi od listopada ove godine. Isti će probacijski službenici popuniti sa svim osuđenima koji su konzumirali sredstva ovisnosti. *G. Dražen Rastović, Služba kriminaliteta droga pri Ravnateljstvu policije* tijekom svog predavanja predstavio je statističke pokazatelje vezane uz problematiku droga u Republici Hrvatskoj te globalno stanje i kretanje zlouporabe i krijumčarenja droga. Promet drogama u svjetskim okvirima pokazuje da oko 1/2 svjetske proizvodnje ide u EU. Ukazano je na trend povratka droge tipa heroin, čija proizvodnja raste (u Afganistanu 99% svjetske proizvodnje), a na što ukazuju i velike zapljene, koje su i u RH povećano u posljednje vrijeme. U odnosu na trendove kretanja potrošnje droge tipa marihuana, tzv. „albanka“ je izuzetno visoko potentna, s koncentracijom THC-a u iznosu od 16-21%. U odnosu na cijene, u RH je marihuana skuplja od amfetamina (50 kn = 1g), dok je sve aktualniji tzv. „indoor“ uzgoj koji se javlja u zemljama EU. U posljednje vrijeme bilježi se krijumčarenje marihuane iz Slovenije u

RH, dok se na našem prostoru ne proizvodi droga. Statistički podaci pokazuju da policija provodi veći broj zapljena, čemu je doprinijelo i novo zakonodavstvo, kao i utjecaj sloboda kretanja robe uslijed pristupanja EU. Trendovi ukazuju na stabilan sustav, a u odnosu na vrstu droga može se zaključiti da je droga tipa heroin sve učestalija, tržište kokaina je konstantno, dok je droga tipa amfetamin sve jeftinija i lošije kvalitete. Tržište droga u RH obilježavaju i mnogobrojni glazbeni festivali koje posjećuju narko dileri iz stranih država (2014.: 43 državljanina Velike Britanije) kao i pojave novih psihoaktivnih tvari. 2014. je na 3 muzička festivala 670 osoba zatečeno u posjedovanju droga. Problemi s kojima se policija susreće prilikom provedbe međunarodnih aktivnosti odnosi se na primjenu Direktive 2014/41/EU o Europskom istražnom nalogu, prema kojoj države članice poduzimaju mjere potrebne za usklađivanje s istom do 22. svibnja 2017. Nadalje, tzv. „švedska inicijativa“² zamijeniti će zamolbu za razmjenu podataka, u tijeku je donošenje Zakona o pojednostavljenju razmjene podataka između tijela država članica EU nadležnih za provedbu zakona. U nastavku edukacije *gđa. Jasna Jurković Kralj, zamjenica ravnateljice Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta*, predstavila je iskustva u primjeni Zakona o kaznenom postupku s posebnim osvrtom na specifičnosti vezane za kriminalitet droga. Do sada su u odnosu na ZKP iz 2009. donesene brojne promjene, a najveće su bile 2012. godine (NN 91/12), kada je došlo do ukidanja 43 odredbi ZKP-a u cijelosti ili djelomično. ZKP donio je novine u smislu uvođenje državnoodvjetničke istrage umjesto sudske, proširena primjena jamstva zamjena za zatvor po svim osnovama, prava obrane i prigovora u svim stadijima, institut sporazumijevanja – pregovaranje o uvjetima priznanja krivnje i izricanju kazne – često se primjenjuje, pripremno ročište na kojem se određuje daljnji tijek glavne rasprave. *Gđa Snježana Oset, sutkinja visokog prekršajnog suda* predstavila je ulogu prekršajnog zakonodavstva u suzbijanju zlouporabe droga. U odnosu na čl. 4. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga (Promidžba) sudska praksa još je uvijek rijetka i neujednačena, a ovu problematiku potrebno je sagledati i u kontekstu Konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda koja definira slobodu izražavanja kao i Ustav RH. Potrebno je pisati činjenično stanje u optužnim prijedlozima i konkretizirati radnju počinjenja. Kod uloge prekršajnog zakonodavstva u suzbijanju zlouporaba droga s osvrtom na maloljetne počinitelje prekršaja, iskazano je nužno gledanje ovog prekršaja kroz postupanje s namjerom. Većina prekršaja odnosi se na posjedovanje, a čine ga mlađe osobe do 30 godina, a kod maloljetnika stariji maloljetnici. Broj maloljetnih počinitelja ove vrste veći je na području Pule i Rijeke nego u ostalim sredinama. Regulaciju zlouporabe droga u Kaznenom zakonu kroz prikaz sadašnje kaznenopravne regulative zlouporabe droga i njenu usporedbu sa prijašnjom regulativom predstavio je *g. Dražen Tripalo, mag.iur., sudac Vrhovnog suda RH* tijekom čijeg izlaganja je stavljen naglasak na novine u zakonskoj regulaciji, te na razlike u klasifikaciji kaznenih djela u odnosu na prethodna zakonska rješenja. Davanje droge drugom nije stavljanje u promet, da bi bilo kažnjivo u smislu st.2, namjera prodaje se mora utvrditi. Proizvodnja bez namjere i sa namjerom prodaje se razlikuje. Novom regulativom unaprijeđen je izričaj,

² „Švedska inicijativa” - okvirna odluka Vijeća 2006/960/PUP[9] od 18. prosinca 2006. o pojednostavljenju razmjene informacija i obavještajnih podataka između tijela zaduženih za izvršavanje zakona u državama članicama Europske unije - uspostavlja pravila prema kojima tijela zadužena za izvršavanje zakona u državama članicama mogu razmjenjivati postojeće informacije i obavještajne podatke na učinkovit i žuran način u svrhu provođenja kaznenih istraga ili obavještajnih operacija.

smanjena kazna zatvora i individualizacija kazne, proširene radnje vezane uz stavljanje droge u promet, što predviđa i zamjenu droge za nešto drugo. Posjedovanje za osobnu uporabu od posjedovanja radi stavljanja u promet sada čini distinkciju između prekršaja i kaznenog djela. Prenošenje, pa tako i bilo koja manipulacija s drogom, treba se ograničiti na radnju treće osobe koja nije vlasnik te droge i koja ju nosi kao kurir. Posredovanje u kupnji je radnja treće osobe koja posreduje u prometu drogom. Razlika između mreže preprodavatelja i zločinačkog udruženja, jest da kod mreže treba biti teoretski dogovor između njih, odnosno bitno je da počinitelji moraju znati jedni za druge (za njihove uloge u mreži), a dovoljna je i jedna osoba u mreži dok je za zločinačko udruženje potrebno najmanje 3 osobe.

Tijekom diskusije istaknuta je potreba da tužitelji zovu obranu prilikom ispitivanja svjedoka te da se osigura prisutnost branitelja kod davanja iskaza jer su naknadno u praksi često iskazi svjedoka kontradiktorni, dok se iskazi svjedoka mogu čitati na raspravi samo pod određenim uvjetima. Privilegirani svjedoci trebaju se ispitati pred sućem istrage ako je to jedini dokaz.

Edukacije ove vrste predstavljaju priliku da se razmjene informacije iz prakse i rasprave problemi te da iste doprinose unaprjeđenju međuresorne suradnje i podizanju kvalitete provedbe kaznenopravnih sankcija u odnosu na počinitelje kaznenog djela zlouporabe droga, kao i aktualizaciji poteškoća s kojima se stručnjaci susreću u praksi.

Bilješku izradila:

Josipa Lovorka Andreić,
voditeljica Odjela

Odobrio:

Željko Petković, ravnatelj

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized first letter followed by a long horizontal line.